

התחזקות המפלגות החרדיות מחייבת שינויים בשוק העבודה

ישראל מעוניינת להעלות את שיעור ההשתתפות של חרדים וערבים בשוק העבודה - אך הדרישה לתואר אקדמי כתנאי סף להתמודדות על תפקידים בשירות הציבורי מדירה אותם ממנו

17:52 23.06.2019 מאת: **יורם מרגליות**

למרות ההליכה לבחירות חדשות, יש דברים שכנראה לא ישתנו גם בסיבוב הבא — אחד מהם הוא התחזקותן של המפלגות החרדיות. הגידול במספר המצביעים למפלגות אלה נובע, ככל הנראה, מהפער הגדול בפריזון הילודה בין חרדים ללא חרדים. מכיוון שלא סביר שהפער בפריזון יצטמצם בעתיד הנראה לעין, ובהנחה שדפוס ההצבעה של החרדים לא ישתנו, מדובר במגמה שתתעצם, בקצב גובר והולך. הערכה זו מעוררת את השאלה, מה תהיה השפעת הגידול בכוחם הפוליטי של החרדים על רווחתם של כלל תושבי ישראל.

אחד הנושאים שעומדים על הפרק הוא העלאת שיעור ההשתתפות של חרדים וערבים בשוק העבודה והעלאת פריזון העבודה שלהם. זאת, במיוחד בהקשר של נשים ערביות ושל גברים חרדים. שיעור ההשתתפות הנמוך יכול להיות תוצאה של בחירה, אך יכולים להיות גם חסמים אובייקטיביים. כך למשל, המדינה היא המעסיק הגדול ביותר במשק, והיא דורשת, באופן גורף, תואר אקדמי כתנאי סף להצגת מועמדות במכרז למשרות במדינה ברמת בכירות בינונית ומעלה. שיעור בעלי תואר אקדמי בקרב האוכלוסיות הערבית והחרדית נמוך משמעותית משיעורם בשאר האוכלוסייה, ולכן, המדיניות של המדינה כמעסיק, מדירה משוק העבודה את האוכלוסיות הערבית והחרדית. תפקיד המדינה הוא השאת רווחתם של התושבים. חלק גדול מפעילותה נעשה באמצעות עובדיה (השאר נעשה בידי נבחרי ציבור), המכונים עובדי השירות הציבורי. כדי להגביר את רווחת התושבים, על המדינה לבחור את עובדיה באופן שישיא את תפוקתם ביחס לשכר המשולם להם, שכן הדבר ייטיב עם התושבים, בהיות העובדים משרתי הציבור. נשאלת השאלה מתי קביעת תואר אקדמי כתנאי סף לקבלה לעבודה, מביאה להשאת התפוקה ביחס לשכר.

דרישה גורפת של תואר אקדמי עשויה להיות תוצאה של היעדר מבחנים ספציפיים של כשירות והתאמה לתפקיד. המדינה, כמעביד, עשויה להסתמך על דרישת התואר האקדמי כדרך לחסוך את עלות הבחינות הפרטניות בכל אותם מקרים שבהם אין הכרח בתואר אקדמי לשם ביצוע התפקיד, והתואר נדרש בעיקר כאיתות על איכות המועמד. ואולם ייתכן שהשקעה בפיתוח מבחני כשירות והתאמה לתפקיד המסוים תשתלם, באופן שתפוקת העובדים שיתקבלו תהיה גבוהה יותר, במידה שתצדיק את הנשיאה בעלות של המבחנים הפרטניים.

אחד מיתרונות הדרישה של תואר אקדמי, לעומת מבחני כשירות אישיים, הוא קלות הפיקוח והאכיפה של השימוש בקריטריון סינון מועמדים זה. ככל שירוכך השימוש בו, יש מקום להגברה מותאמת של רמת הפיקוח כדי למנוע ניצול לרעה של הקריטריון החדש. במקרים שבהם המבחנים הפרטניים יקרים מדי, או שתואר אקדמי אכן נחוץ לביצוע העבודה, ולכן דרישתו מעלה את התפוקה של עובדי המדינה, מתעוררת שאלה נוספת. אם דרישת תואר אקדמי גורמת להדרה של אוכלוסיות מסוימות, כגון הערבים והחרדים, בשל מתאם חיובי גבוה בין העדר השכלה אקדמית לבין שייכות לאותה קהילה, מה ראוי שהמדינה תעשה?

המדינה אמורה להשיא את רווחת התושבים, ולשם כך עליה לשקלל יעילות (תפוקה גבוהה ביחס לעלות) עם צדק חלוקתי. באותם מקרים שבהם תואר אקדמי אכן נדרש מטעמי יעילות, דומה ששיפור השכלת האוכלוסיות המודרות היא המדיניות הראויה ביותר. מדיניות זו ידועה כ-First Best. ואולם בהינתן חסמים תקציביים ופוליטיים, ייתכן שאין מנוס מהסתפקות זמנית במדיניות Second Best. זו תכלול שיפור השכלת האוכלוסיות המודרות כיום, בשילוב עם הקלה זמנית בדרישות האקדמיות בקבלה למשרת עובד ציבור והשקעה מוגברת בהכשרת העובדים במהלך העבודה.

הכותב הוא פרופ' מן המניין בפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל אביב, ועמית בכיר במכון החרדי למחקרי מדיניות